

Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi

Özgün Bener*

Özet

Bu çalışmada ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşleri incelenmiş ve elde edilen veriler STK'ların kadın istihdamına yönelik yürüttüğü faaliyetler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde kadınların tamamı çalışmamakla birlikte 70 kadın (%18,2) daha önce çalıştıklarını belirtmişlerdir. Hiç çalışmamış olan kadın sayısı 314 (%81,8) tür. Araştırma kapsamına alınan kadınların çoğunluğu (%70,6) çalışmak istememektedir. Çalışmak istediğini belirtenlerin oranı %29,4'dür. Kadınların çalışmak isteme durumu yaş, öğrenim durumu ve sahip oluna çocuk sayısına göre incelendiğinde de yaş, öğrenim ve çocuk sayısının farklı olduğu tüm gruplarda çalışmak istemediğini belirtenler en yüksek orandadır.

Anahtar Kelimeler: STK, STK faaliyetleri, ev kadını, çalışma yaşamı, kadın ve çalışma

Evaluation of views of housewives on participation in the work life within the framework of female employment activities executed by NGOs

Özgün Bener

Abstract

This study investigates the views of housewives on participation in the work life and the results are evaluated for the female employment activities which are executed by NGOs. None of the women were working when the research was carried out whereas 70 women (18.2%) reported that they had been previously employed. The number of women who never worked is 314 (81.8%). Majority of women taken under the scope of research (70.6%) reported that they were unwilling to work. The rate of women who were willing to work is 29.4%. Considering women's willingness to work with respect to their age, educational level and number of children the rate of women having reported to be unwilling to work has been the highest in all groups with varying ages, educational levels, and numbers of children.

Key Words: NGO, activities of NGOs, housewife, work life, women and work

* Öğretim Üyesi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü
obener@hacettepe.edu.tr

Giriş

Türkiye’de gayr-i resmi kuruluşlar, devlet dışı kuruluşlar, üçüncü sektör, gönüllü kuruluşlar, demokratik kitle örgütleri, kar amacı olmayan kuruluşlar, yurttaş örgütleri, özel gönüllü kuruluşlar, yönetim dışı kuruluşlar gibi kavramların da kullanıldığı kuruluşları ifade etmek için kullanılan en yaygın kavram ‘Sivil Toplum Kuruluşları’ (STK) kavramıdır (Yıldırım, 2004: 53). STK’lar kar amacı gütmeyen, devletle organik bir bağı olmayan, tek bir ulustan olma zorunluluğu bulunmayan, şiddeti benimsemeyen, mali yönden devlete bağımlı olmayan kuruluşlar olarak tanımlanabilir (Başlar, 2005: 24). STK’lar, yürüttükleri faaliyetlere, büyüklüklerine, kaynak sağlama durumlarına, coğrafi dağılımlarına, üyelik yapılarına, çıkar alanlarına, kurumsallaşma derecelerine ve felsefi yönelimlerine göre çok farklı biçimlerde ifade edilebilmektedirler. STK’lar, sivil toplumla iç içe geçmiş yapılar olduğundan batıda sivil toplum çoğu kez bu kuruluşlarla birlikte düşünülmektedir. Sivil toplumun bir parçası olan bu kuruluşlar, bireyleri ortak bir amaç için bir araya getiren yapılanmalardır (Otto, 1996: 110). İnsanlık tarihinde pek çok sosyo-ekonomik ihtiyacın toplumların bizzat kendi örgütlenmeleriyle karşılandığı bilinen bir gerçektir. Modern toplumlarda da, temsili yönetim yapılarının yanı sıra, toplumsal sorumlulukları gönüllü olarak üstlenmeyi hedefleyen örgütlenmelerdir (Anon,1996:10), STK’ların kamusal alanın temel aktörlerinden biri haline geldiği ve bu kuruluşlara Türkiye’de verilen önemin giderek artmakta olduğu ayrıca, son 10 yılda hem sayılarında, hem de faaliyet gösterdikleri alanların çeşitliliğinde bir artış olduğu da gözlemlenmektedir, (Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi, 2008).

Avrupa ve Amerika’nın yanında tüm dünyada artan etkinliği açıkça görülen STK’lar, Türkiye’nin AB tam üyeliği yolunda geldiği mevcut aşamada ülkemiz için daha hassas bir konum ve daha büyük bir önem kazanmıştır. Avrupa ve Amerika’dan sonra Türkiye’de de somut bir güç odağı haline gelen ve yasama, yürütme, yargı ve medyadan sonra beşinci güç olarak toplum yapısındaki yerini alan STK; devlet ve ekonomi sektörlerinin yanında üçüncü bir sektör olarak meşruiyetini kazanmıştır. Bu gün STK’lar sadece yerel ve ulusal değil, bölgesel ve küresel bir nitelik kazanmış, toplumsal sorunlara etkili ve uzun-dönemli çözüm bulma sürecine aktif olarak katılarak bu temelde de siyasi aktörleri bu çözümleri yaşama geçirecek politikalar üretmeye yönlendirmek için çalışan farklı gönüllü örgütlerin devlet denetimi dışında kurduğu ortak alan olarak faaliyet göstermektedirler (Keyman, 2008:1).

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Yirminci yüzyılın son çeyreğine belirgin bir şekilde damgasını vuran ve gündelik hayatın temel unsurlarını önemli ölçüde etkileyen küreselleşmenin STK'lara da gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde kaçınılmaz etkileri olmuştur (Hirst ve Thompson, 1998: 26). Dünya ölçütlerine paralel olarak STK'ların işlevleri daha somut ve pozitif olarak toplumun gündemine gelmiştir. Dernekler, vakıflar, kulüpler, meslek odaları, sendikalar, eğitim, üretim, tüketim kooperatifleri v.b örgütler sayesinde bir yandan merkezi yönetimler kamu sektörü bir yandan da sivil toplum kendi örgütlü gücünün neler yapabileceğini görmüş, daha doğrusu halk kendi potansiyel gücünü keşfetmiştir. Merkezi yönetimlerin ülke insanlarını yakından ilgilendiren eğitim, sağlık, ekonomi, kültür, çevre ve insan kaynaklarını kullanma gibi tüm yaşamsal konularda STK'lar devreye girerek amaçları doğrultusunda çalışmalar yapmaya devam etmektedirler (Eryıl,1998: 328).

Uluslararası ve yerel STK'lar devletlerin pek çok nedenle yetersiz kaldığı ya da devletler kanalıyla gerçekleştirme olanağı bulunmayan konularda roller üstlenmektedir. Devletlerin faaliyetlerinin dışında işlevlere sahip olmaları, gönüllülük temelli hareket etmeleri ve düşük maliyetlerle birçok küresel nitelikli sorunla mücadelede etkili olmaları önemlerini arttırmaktadır (Aall, 1996: 7).

İçişleri Bakanlığı verilerine göre; Türkiye'deki dernek sayısı 79 bin 222 olup, geçmiş yıllara göre yaşlılar, yoksullar ve kadınlara ilişkin derneklerin sayısında artış olmuştur. Derneklerde erkek üyeler 5 milyon 921 bin 530 kişi ile çoğunluğu oluştururken, kadın üye sayısı ise 1 milyon 170 bin 264 dür. Bakanlık, dernek sayısındaki artışın nitelik açısından da anlam taşıdığını, 2005 yılında, 2004 yılına göre en fazla derneğin yaşlılar, yoksullar ve kadınlara yönelik olarak kurulduğunu belirtmiştir. 2004 yılında 2 bin 469 olan faaliyetteki kadın derneği sayısının 2005 yılında yüzde 105 artarak 5 bin 64'e çıktığını belirtmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2008). Bu derneklerle söz edilen diğer kuruluşlar gerek ulusal gerekse uluslararası yürüttükleri farklı alanlardaki faaliyetlerle, gerek kadınlarla ilgili gerekse toplumsal sorunların çözümü için toplumu hareketlendirme, dolayısıyla da aktif ve sorumlu vatandaşlık anlayışını toplum içinde yaygınlaştırma işlevlerini sürdürmektedirler.

Türkiye'de STK'ların çoğu amaçları doğrultusunda yürüttükleri pek çok faaliyetin yanı sıra; özellikle kadınlara ve genç kızlara yönelik onları ülke çapında sosyal, kültürel ve ekonomik yaşama kazandırmak, istihdam olanaklarını arttırmak için de faaliyet

göstermektedirler. Bu faaliyetler istihdam garantili meslek eğitimi, istihdam garantili meslek edindirme kursları, istihdam garantili işgücü yetiştirme kursları, kendi işini kurmak isteyenlere yönelik meslek edindirme kursları, meslek geliştirme kursları, beceri ve kapasite geliştirme programları, kadınların el emeği ürünlerini değerlendirmeye yönelik çalışmalar v.b olarak sıralanabilir. Bu çalışmaların bir kısmı uluslararası kuruluşlarla, bir kısmı yerel yönetimlerle, bir kısmı da hükümetle ortaklaşa yapılan çalışmalardır. Bu bağlamda kadın nüfusun özellikleri incelendiğinde; 2007 yılı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 70.586.256 olan toplam ülke nüfusumuzun 35.209.723' ünün kadın olduğu, kadınların işgücüne katılımı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilmekle birlikte, işgücüne katılım oranlarının düşük olup, yıllara göre azalma gösterdiği görülmektedir (Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri, 2008). Ayrıca OECD 2006 istihdam raporuna göre Ülkemiz, %26.5 seviyesinde olan kadınların işgücüne katılma oranı ile 30 OECD ülkesi içinde "en kötü" durumda olan ülkedir. Türkiye'de istihdam edilen kadınların çalışabilir yaştaki kadın nüfusa oranı 2005 yılında %23.7'ye gerilemiştir. 30 OECD ülkesi içinde yine en kötü durumda olduğumuz bu oran Türkiye'den sonra en düşük olan Meksika'da bile % 41.5 düzeyindedir. Türkiye 30 ülke arasında %10.6'lık kadın işsizlik oranı ile 7'inci sırada bulunmaktadır. 15-24 yaş grubundaki genç kadınlarda işsizlik oranı %19.3'dür. Ülkemizde yaklaşık her 5 genç kadından 1'i işsiz durumdadır. TÜİK 2006 yılı verileri incelendiğinde ise; kadınların işgücüne katılma oranı Türkiye genelinde %24.9 dur. Yani her 4 kadından sadece 1'i işgücüne katılmaktadır. Kadın istihdam oranı %22.3'e gerilemiştir. Özellikle de kadınlarının işgücüne katılım oranlarında ciddi bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır (Sarieroğlu, 2007: 33). Bu sonuçlarla benzerlik gösteren Avrupa yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfınca 2007 yılında yapılan Birinci Avrupa Yaşam Kalitesi Anketi: Türkiye'de Yaşam Kalitesi adlı çalışmada belirtildiği üzere; aile işçisi, işsiz,emekli,eğitimde ve hasta malul durumda olanlar dışında çalışan kadın oranı % 12,0 ev kadını oranı %69,0 dır (Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı, 2008:5). Yine Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) araştırma servisinde yapılan araştırma da 15-29 yaş grubundaki genç kızlardan %66,0'nın ne öğrenim gördüğünü ne de çalıştığını ortaya koymaktadır. Yani yaklaşık 5,5 milyon " Ev Kızı" 16 Avrupa ülkesinin nüfusundan fazladır. Bu durum OECD'nin Education at a Glance 2007 verileri, OECD'ye üye ve aday 30 ülke arasında öğrenim görmeyen, istihdam edilmeyen ve iş aramayan genç kızların çağ nüfusuna oranının açık arayla en yüksek Türkiye'de olduğunu

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

göstermektedir. (Anon, 2008: 22). Türkiyede kanunlardaki eşitlikçi yapıya rağmen, kadının niteliksel gelişimini ve işgücü piyasasına girişini sağlayacak gerekli mekanizmaların oluşmaması nedeniyle kadın istihdamı temel sorun alanlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir (Stratejik Plan 2008-2012, 2008).

Türkiye’de kadınların istihdam ve işgücüne katılımları konusundaki bu bilgiler doğrultusunda; STK’larca yürütülmekte olan ve gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin, bilimsel araştırma ve çalışmalara dayandırılması, yeterince görüş alış verişi sağlanabilmesi için ilgili tarafların ve kamuoyunun görüşlerine açılması ve görüşlerin uygun ortamlarda paylaşılarak sunulması gerekmektedir. STK’ların etkinliğini belirleyen en önemli unsurlardan birisi olan politika oluşturma sürecine katkı sağlayacak benimsenen politikalarla ilgili etki analizlerinin yapılması ve sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması da önem taşımaktadır.

Bu çalışmada Ankara Çankaya Sağlık Grup Başkanlığına bağlı Oran Sağlık Ocağının bulunduğu bölgede oturan ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusundaki görüşleri incelenmiş ve elde edilen veriler STK’larca yürütülen kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yöntem

Örneklem Yöntemi ve Örnek Seçimi

Araştırma bölgesi olarak Ankara İli Çankaya Sağlık Grup Başkanlığına bağlı Oran Sağlık Ocağının bulunduğu yerleşim bölgesi seçilmiştir. Araştırma kapsamına alınacak örneklem sayısının belirlenmesinde örneklem genişliği formülünden yararlanılmıştır. Sağlık ocağında bulunan ev tesbit fişlerinden yararlanılarak sistematik örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 384 ev kadını araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Örnekleme dahil edilen ev kadınlarının anketi kabul etmeme, evde bulunmama durumları göz önüne alınarak her bir ev kadını için yedek iki adres saptanarak hedeflenen 384 ev kadınına anket uygulanmıştır (Sumbüloğlu, ve Sumbüloğlu, 1994: 38).

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın anket uygulaması Haziran 2002-Temmuz 2002 tarihlerinde yapılmış, araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket formuna bağlı kalınarak ev kadınları ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır. Ev kadınlarının konuya ilişkin görüşlerinde etken olacağı düşünülen yaş, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısı değişken olarak alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler frekans ve yüzdelik tablolarıyla betimlenmiş ve Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Genel Bilgiler

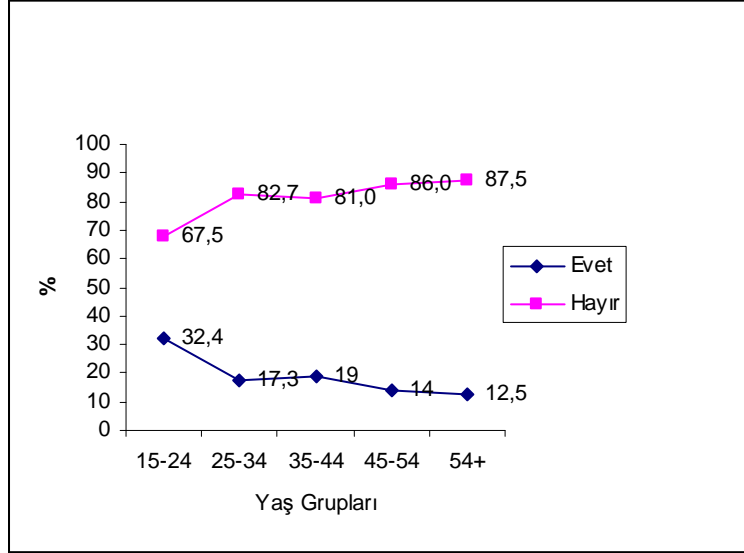
Araştırma kapsamına alınan kadınlar arasında 35-44 yaş grubunda olanlar (%30,2), en fazla ilköğrenim görmüş olanlar (%70,6) ve 2 çocuğa sahip olanlar (%27,3) yüksek orandadır.

Kadınların Daha Önce Çalışma Durumu

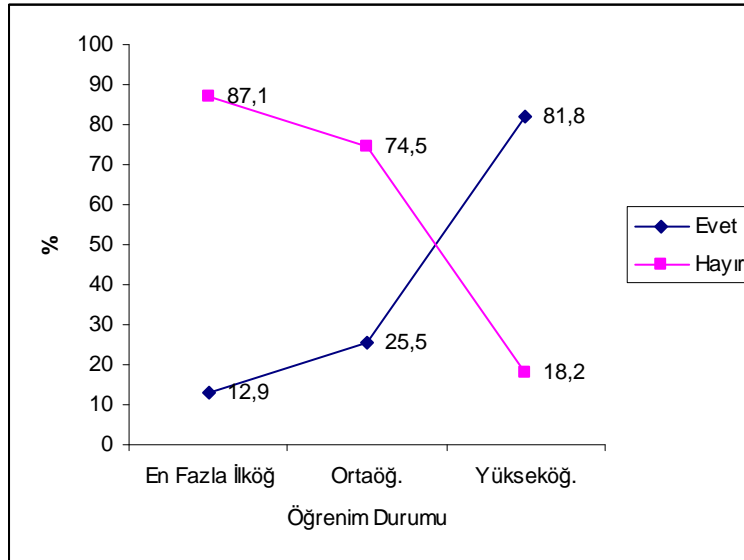
Araştırmanın yapıldığı dönemde kadınların tamamı çalışmamakla birlikte 70 kadın (%18,2) daha önce çalıştıklarını belirtmişlerdir. Hiç çalışmamış olan kadın sayısı 314 (%81,8) tür. Genel olarak bakıldığında 35-44 yaş grubunda yer alanlar ($\chi^2=7.334$, $p>0.05$) ve 4 ve daha fazla sayıda çocuğa sahip olanlar dışında yaş ve çocuk sayısı ($\chi^2=20.502$, $p<0.05$) azaldıkça, öğrenim düzeyi ise arttıkça ($\chi^2=38.581$, $p<0.05$) daha önce çalıştığını belirten kadınların oranı artmaktadır(Grafik 1).

Grafik 1a,b,c: Kadınların Daha Önce Çalışma Durumu ve Açıklayıcı Değişkenler

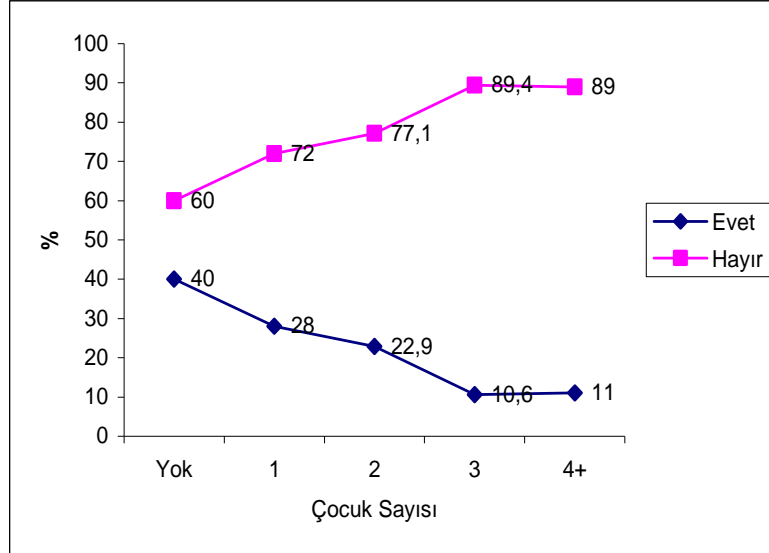
a)

b)

c)

Kadınlardan Daha Önce Çalışmış Olanların Çalıştıkları İş Türü

Daha önce bir işte çalışmış olan kadınlar (70 kadın) arasında “büro elemanı-sekreter” olarak çalıştığını belirtenler (%24,3) en yüksek oranda olup bunu sırasıyla “işçi” (%17,1), “memur” (%14,3) olarak çalışanlarla bunu, “evde el işi” yapanların (%12,9) ve “günderlik işlere” gidenlerin (%11,4) izlediği bulunmuştur. Türkiye’de kadınların istihdamının ikinci sırada yoğunlaştığı sektör “hizmetler” sektörüdür (K.S.S.Gn.Md. 2004:8). Elde edilen bulguda da ilk sırada yer alan iş bunu doğrudur niteliktedir. Kadınların daha önce çalıştıkları iş türü yaş, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısı açısından incelendiğinde de sıralaması değişmekle birlikte tüm gruplarda belirtilen işlerde çalışanların ağırlık taşıdığı görülmüştür.

Kadınların Çalışma Yaşamından Ayrılma Nedenleri

Daha önce çalışan kadınlar (70 kadın) çalışma yaşamından ayrılmalarına ilişkin çeşitli nedenler belirtmişlerdir. Bu nedenler arasında %28,6 ile "evlenme", %17,1 ile "doğum yapma", %11,4 ile "ailenin istememesi", %10,0 ile de "yaş ve sağlık" gelmektedir. İlkaracan’ın yapmış olduğu çalışmada da daha önce çalışmış olan kadınların yarıdan fazlasının işlerini ailevi nedenlerle terk ettikleri belirlenmiştir. Ailevi nedenler; evlenmek ya da doğum, eşleri ya da ailelerinin istekleri, eve çocuklara ya da ailenin hasta bireylerine bakmak şeklinde açılmaktadır (İlkaracan,1998:8). Araştırma kapsamına alınan ve daha

önce çalıştığını belirten kadınlar "15-24" (%38,5), "25-34" (%36,8). "35-44" (%22,7) yaş gruplarında "evlenmeyi", "45-54" yaş grubunda "yaş ve sağlığı". "54+ "" yaş grubunda eşit oranlarla (%25,0) "evlenmeyi", "doğum yapmayı" , "yaş ve sağlığı" ve "maaş azlığı ve sigorta olmamasını" çalışma yaşamından ayrılma nedenleri arasında ilk sırada belirtmişlerdir. Çalışma yaşamından ayrılma nedenleri arasında "en fazla ilköğrenim" (%22,9) ve "ortaöğrenim" (%38,5) düzeyindeki kadınlar "evlenmeyi", "yükseköğrenim" düzeyindeki kadınlar ise "doğum yapmayı" (%33,3) en yüksek oranda belirtmişlerdir, Çocuğu olmayanlar arasında eşit oranlarla (%30,0) "evlenme" ve "ailenin istememesini", "1 çocuk" sahibi olanlar arasında (%57,1) "evlenme", "2 çocuğu" olanlar arasında (%36,4) "taşınma", "4 ve daha fazla sayıda çocuğu" olanlar arasında da (%45,5) "yaş ve sağlık" çalışma yaşamından ayrılma nedenleri olarak ilk sırada yer almaktadır.

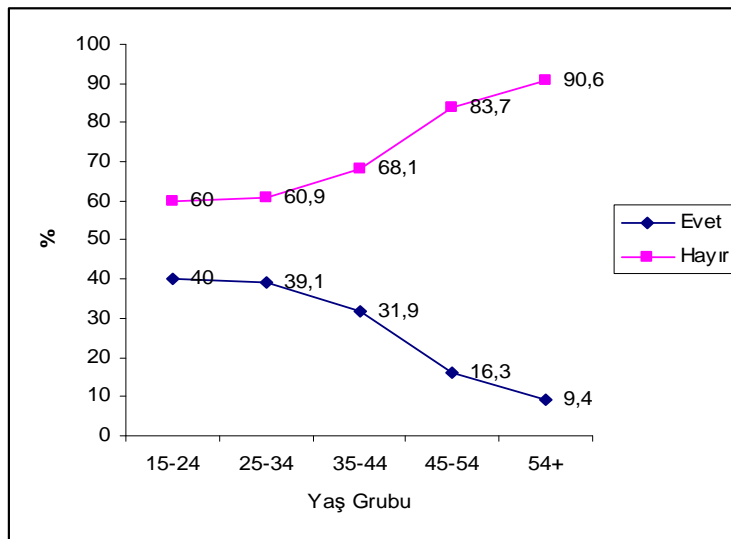
Kadınların Çalışmayı İsteme Durumu

Araştırma kapsamına alınan kadınlardan 271 kişi (%70,6) çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir. Çalışmak istediğini belirtenlerin oranı %29,4'dür. Kadınların çalışmak isteme durumu yaş, öğrenim durumu ve sahip oluna çocuk sayısına göre incelendiğinde de yaş, öğrenim ve çocuk sayısının farklı olduğu tüm gruplarda çalışmak istemediğini belirtenler en yüksek orandadır. Kadının çalışmak istemesi, çalışmak zorunda kalması ve çalıştırılmak istenmesi ayrı ayrı şeylerdir (Beşer, 2003: 26). Her ne kadar bu husus dikkate alınsa da bu bulgu dikkat çekici niteliktedir. Bu oran yaş ve çocuk sayısı arttıkça, öğrenim düzeyi azaldıkça çalışmak istemediğini belirten kadınların oranı da artmaktadır (yaş: 15-24: %60,0, 25-34: %60,9, 35-44: %68,1, 45-54: %83,7, 54+: %90,6; (öğrenim durumu: en fazla ilköğrenim: %76,8, ortaöğrenim: %57,8 yükseköğrenim; %36,4;), (çocuk sayısı: çocuk yok: %56,0, 1 çocuk: %58,0 2 çocuk: %66,7, 3 çocuk: %72,1, 4 ve daha fazla çocuk %83,0; Kadınların çalışmak isteme durumu yaş, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısına göre incelendiğinde de durum benzerlik göstermekte olup tüm gruplarda çalışmak istemediklerini belirtenler en yüksek orandadır. Yaş ve çocuk sayısı arttıkça öğrenim düzeyi düştükçe istemediğini belirten kadınların oranı da artmaktadır (Yaş; $x^2=20.795$, $p<0.05$, Öğrenim durumu; $x^2=19.141$, $p<0.05$, Çocuk sayısı; $x^2=14.689$, $p<0.05$). (Grafik 2). Bu noktada araştırmaya katılan kadınların arasında en fazla ilköğrenim görmüş olanların çoğunlukta olduğunun bulunmuş olması ve ayrıca

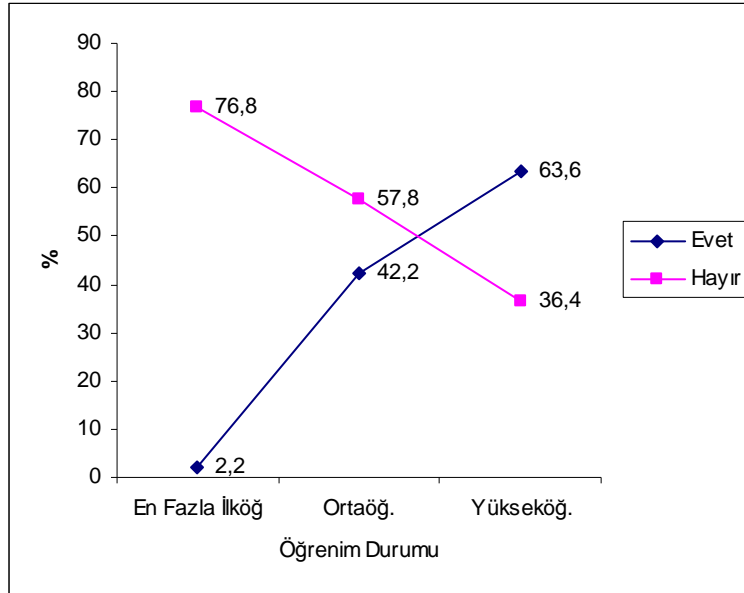
araştırmanın uygulanması sırasında da bölgede oturan ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin daha çok düşük olarak nitelendirilebilir olduğunun gözlemlenmiş olması bu sonuçlarda etkili olabilir. Çünkü bilinen bir gerçek kadınların eğitim düzeyleri arttıkça işgücüne katılım ve katılım olanakları artmaktadır(KSGM, 2008). Diğer yandan bir diğer gerçek kadın istihdamının en yüksek olduğu çevre, üst sosyo-ekonomik sınıflardır. Düşük yaşam standartlarının egemen olduğu alt sınıflarda ailenin ihtiyacı olmasına rağmen sahip olunan toplumsal ve geleneksel değerlerden dolayı kocasının rızası olursa çalışabileceği işlerde işgücüne katılabilmektedir (Kocacık; Gökkaya, 2005:200). Bunların yanı sıra bu bulgu, çalışmanın giriş bölümünde yer alan bilgiler ve çalışmanın amacı doğrultusunda değerlendirildiğinde peki neden sorusunun akla gelmemesi olası değildir. Ancak elbette sadece bu bulguya dayanarak kesin bir yargıya varmak yanıltıcı olabilir. Çünkü gerek kız çocukları ve kadın eğitimi, gerekse kadın istihdamı konusunda yerel yönetimlerle, kamu ile ve bizzat STK'ların gerçekleştirmiş oldukları ve halen yürüttükleri son derece ümit verici projelerin varlığı söz konusudur. Bunların hepsinin hedefi de kadın emeğinin niteliğini yükselterek kadının iş yaşamının içinde kayıtlı olarak varlık göstermesini sağlamaktır. Dolayısı ile konuya ilişkin yapılacak detaylı çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Grafik 2 a,b,c: Kadınların Çalışmak İsteme Durumu ve Açıklayıcı Değişkenler

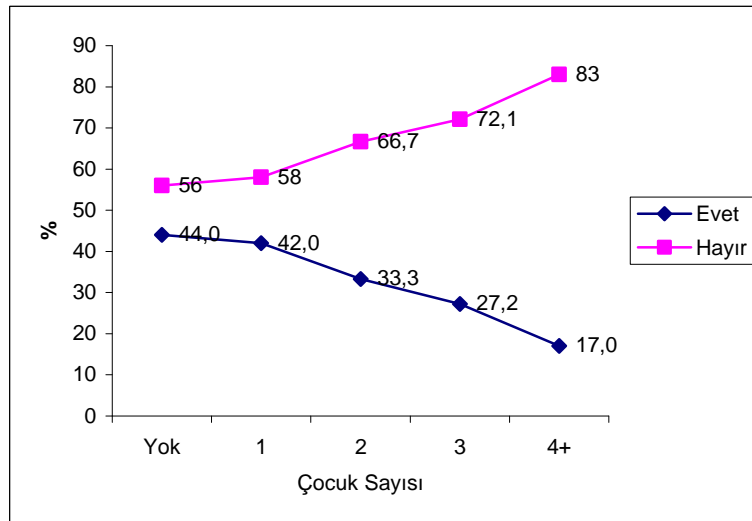
a)

b)

c)

Kadınların Çalışmak İstedikleri İş Türü

Araştırma kapsamına giren ve çalışmak istediğini belirten (113 kadın) kadınların %37,2'si "memur" olarak çalışmak istemekte, bunu %17,7 ile "sekreter" olarak çalışmak isteyenler, % 11,5 ile "konfeksiyon" da çalışmak isteyenler izlemektedir. Konu kadınların

yaşı, öğrenim durumu ve sahip oldukları çocuk sayısı açısından incelendiğinde de "15-24" ve "55+" yaş grupları ile "1 çocuk" sahibi olanlar dışında tüm gruplarda "memur" olarak çalışmak istediğini belirtenler en yüksek orandadır. (yaş:25-35:%41,9, 35-44: %43,2, 45-54: %21,4-öğrenim durumu: en fazla ilköğrenim: %34,9, ortaöğrenim: %37,2, yükseköğrenim: %57,1- çocuk sayısı: çocuk yok: %36,4, 2 çocuk: %47,1 3 çocuk: %31,0, 4 ve daha fazla çocuk: %33,3). "15-25" yaş grubunda yer alanlar (%37,5) ile "1 çocuk" sahibi olanlarda ise (%42,9) "sekreter" olarak çalışmak isteyenler ağırlık taşımakta olup, "54+" yaş grubunda bulunan kadınlar arasında eşit oranlarla (%33,3) "evde dikiş dikmek" ve "evde çocuk bakmak" isteyenlerle "ne iş olursa" yapmak istediğini belirtenler önde gelmektedir. Bu yaş grubunda bunların dışında işlerde çalışmak istediğini belirten kadına rastlanmamıştır.

Kadınların Çalışmak İsteme Nedenleri

Çalışmak istediğini belirten kadınların (113 kadın) yaklaşık yarısı (%45,1) "aile bütçesine katkı sağlamak", %21,2'si "emeklilik imkanı elde etmek", % 16,8'i "kendisine ait paraya sahip olmak" için çalışmak istemektedir. Kadınların çalışmayı isteme nedenleri kadınların yaşı, öğrenim durumu ve sahip oldukları çocuk sayısı açısından incelendiğinde de durum benzerlik göstermekte olup "45-54", "54+" yaş grupları ile yükseköğrenim görmüş kadınlar dışında yaş ($\chi^2=18.13$, $p<0.05$), öğrenim durumu ($\chi^2=1.028$, $p>0.05$) ve çocuk sayısı ($\chi^2=5.933$, $p>0.05$) açısından farklılık gösteren tüm gruplarda çalışma yaşamına katılmayı isteme nedenleri arasında "aile bütçesine katkı olur" cevabını verenlerin en yüksek oranda olduğu görülmüştür.45-54" yaş grubunda yer alan kadınlar eşit oranlarla (%28,6) "aile bütçesine katkı olur" ($\chi^2=18.13$, $p<0.05$), "emeklilik imkanım olur" ($\chi^2=3.399$, $p>0.05$), "54+" yaş grubunda yer alanlar eşit oranlarla (%66,7)"aile bütçesine katkı olur" , "bir işle meşgul olurum" , "kendime ait param olur" yükseköğrenimde yer alanlar yine eşit oranlarla (%28,6) "aile bütçesine katkı olur" ($\chi^2=1.028$, $p>0.05$). "dış dünyaya açılmamı sağlar" ($\chi^2=15.622$, $p<0.05$), "evde söz hakkımın artmasını sağlar" ($\chi^2=13.008$, $p<0.05$) cevabını vermişlerdir.

Kadınların Çalışmamayı İstememe Nedenleri

Araştırma kapsamına alınan kadınların %70,6'sı çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir. Çalışmak istemediğini belirten kadınlar "çalışmak istememe nedenleriniz nelerdir" sorusuna birbirine yakın oranlarda olmak üzere sırasıyla "yaşım uygun değil" (%38,7) ve "eşim, ailem, çocuklarım istemez" (%36,2) ve "ev işlerini aksatmamak" (%16,2) cevabını vermişlerdir. Bu durum kadınların, toplumda egemen olan cinsiyete dayalı iş bölümüne bağlı olarak, ücret karşılığı çalışmanın aile içi görevlerden sonra ikincil konumda geleceği düşüncesini içselleştirmiş olmalarına bağlanabilir (İlkkaracan, 1998:5). Çalışmayı istememe nedeni olarak "eşinin, ailesini, çocuklarının istemeyeceğini" belirtenler "15-24" (%75,0) ve "25-34" (%56,7) yaş gruplarında ($x^2=20.144$, $p<0.05$), "en fazla ilköğrenime" sahip olanlarda (%41,3) ($x^2=19.42$, $p<0.05$) "çocuğu olmayanlar" (%64,3) ile "1 çocuk" (%62,1) sahibi olanlarda ($x^2=6.151$, $p>0.05$) ağırlık taşımaktadır. "Yaşının uygun olmaması" nedeniyle çalışmak istemeyen kadınlar ise "35-44" (%30,4), "45-54" (%76,4), "54+" (%89,7) yaş gruplarında, "ortaöğrenim" düzeyinde (%37,3), "3 çocuk" (%45,3), "4 ve daha fazla sayıda çocuk" sahihi olanlarda (%55,4) en yüksek orandadır. Yükseköğrenim düzeyindeki kadınlar arasında eşit oranlarla (%50,0) "yaşı uygun olmadığı" ve "çalışmayınca çocuklarına daha iyi eğitim verebileceği" için, "2 çocuk" sahibi olan kadınlar arasında ise eşit oranlarla (%30,0), "yaşı uygun olmadığı" ve "eşi, ailesi, çocukları istemediği" için çalışmak istemediğini belirtenler önde gelmektedir. Yaş, öğrenim düzeyi ve çocuk sayısı arttıkça "yaşının uygun olmaması" nedeniyle çalışmak istemediğini belirten kadınların oranı artmakta, 2 çocuğa sahip olan kadınlar dışında "eşinin, ailesinin ve çocuklarının istememesi" nedeniyle çalışmak istemediğini belirtenlerin oranı azalmaktadır (Tablo 1).

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 1. Kadınların Çalışmayı İstememe Nedenleri ve Açıklayıcı Değişkenler

Çalışmayı İstememe Nedenleri	Kadının Yaşı										Kadının Öğrenim Durumu						Çocuk Sayısı										Toplam				
	15-24 n=24		25-34 n=67		35-44 n=79		45-54 n=72		55+ n=29		X ²	En fazla ilköğrenim n=208		Orta öğrenim n=59		Yüksek öğrenim n=4		X ²	Yok n=14		1 n=29		2 n=70		3 n=75		4+ n=83		X ²	S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		S	%	S	%	S	%		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	
Eğitimim Yok	2	8,3	7	10,4	15	19,0	15	20,8	4	13,8	7.907 p>0.05	33	15,9	10	16,9	-	-	1.848 p>0.05	1	7,1	1	3,4	10	14,3	17	22,7	14	16,9	9.414 p>0.05	43	15,9
Yaşım uygun değil	-	-	-	-	24	30,4	55	76,4	26	89,7	163.86 p<0.05	81	38,9	22	37,3	2	50,0	3.0,61 p>0.05	2	14,3	2	6,9	21	30,0	34	45,3	46	55,4	40.29 p<0.05	105	38,7
Evin geçimini erkek sağlar	2	8,3	8	11,9	6	7,6	3	4,2	1	3,4	1.750 p>0.05	19	9,1	1	1,7	-	-	6.001 p<0.05	-	-	3	10,3	5	7,1	5	6,7	7	8,4	2.163 p>0.05	20	7,4
Çalışmayınca çocuklarım daha iyi eğitim verebilirim	2	8,3	24	35,8	13	16,5	2	2,8	-	-	25.817 p<0.05	22	10,6	17	28,8	2	50,0	6.347 p<0.05	-	-	9	31,0	16	22,9	10	13,3	6	7,2	10.507 p<0.05	41	15,1
Ev işlerini aksatmamak için	6	25,0	15	22,4	17	21,5	5	6,9	1	3,4	7.068 p>0.05	32	15,4	12	20,3	-	-	1.466 p>0.05	2	14,3	6	20,7	10	14,3	15	20,0	11	13,3	1.618 p>0.05	44	16,2
Ekonomik problemimiz olmadığı için	-	-	1	1,5	8	10,1	4	5,6	-	-	Uygulanamadı	5	2,4	8	13,6	-	-	Uygulanamadı	-	-	1	3,4	7	10,0	3	4,0	2	2,4	Uygulanamadı	13	4,8
Kadının yeri evidir	4	16,7	10	14,9	3	3,8	6	8,3	1	3,4	5.743 p>0.05	22	10,6	2	3,4	-	-	5.55 p>0.05	1	7,1	3	10,3	6	8,6	7	9,3	7	8,4	0.41 p>0.05	24	8,9
Eşim, ailem, çocuklar istemez	18	75,0	38	56,7	21	26,6	14	19,4	7	24,1	20.144 p<0.05	86	41,3	12	20,3	-	-	19.42 p<0.05	9	64,3	18	62,1	21	30,0	25	33,3	25	30,1	6.151 p>0.05	98	36,2
Çalışmak kadının yükünü daha da artırıyor	-	-	6	9,0	5	6,3	-	-	-	-	Uygulanamadı	8	3,8	3	5,1	-	-	Uygulanamadı	-	-	2	6,9	4	5,7	3	4,0	2	2,4	Uygulanamadı	31	11,4
Ailemin sosyal ilişkileri zayıflar	-	-	1	1,5	1	1,3	1	1,4	-	-	Uygulanamadı	3	1,4	-	-	-	-	Uygulanamadı	-	-	-	-	1	1,4	-	-	2	2,4	Uygulanamadı	3	1,1
Ne iş yapacağımı bilmiyorum	1	4,2	2	3,0	5	6,3	5	6,9	1	3,4	Uygulanamadı	10	4,8	4	6,8	-	-	Uygulanamadı	1	7,1	2	6,9	3	4,3	2	2,7	6	7,2	Uygulanamadı	14	5,2
Sağlık nedeni ile	-	-	3	4,5	9	11,4	2	2,8	1	3,4	Uygulanamadı	13	6,3	1	1,7	1	25,0	Uygulanamadı	-	-	1	3,4	3	4,3	4	5,3	7	8,4	Uygulanamadı	15	5,5

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamına alınan kadınlar arasında 35-44 yaş grubunda olanlar , en fazla ilköğrenim görmüş olanlar ve 2 çocuğa sahip olanların oranı yüksektir.

Araştırmanın yapıldığı dönemde kadınların tamamı çalışmamakla birlikte 70 kadın daha önce çalıştıklarını belirtmişlerdir. Hiç çalışmamış olan kadın sayısı 314 tür. Kadınlar arasında 35-44 yaş grubunda yer alanlar ve 4 ve daha fazla sayıda çocuğa sahip olanlar dışında yaş ve çocuk sayısı azaldıkça, öğrenim düzeyi ise arttıkça daha önce çalıştığını belirten kadınların oranı artmaktadır.

Daha önce bir işte çalışmış olan kadınlar (70 kadın) arasında “büro elemanı-sekreter” olarak çalıştığını belirtenlerin oranı en yüksek olup bunu sırasıyla “işçi”, “memur” olarak çalışanlarla bunu, “evde el işi” yapanlar ve “gündelik işlere” gidenler izlemektedir.

Daha önce çalıştıklarını belirten kadınların çalışma yaşamından ayrılma nedenleri arasında "evlenme", "doğum yapma", "ailenin istememesi" ile "yaş ve sağlık" gelmektedir.. Çalışma yaşamından ayrılma nedenleri arasında "en fazla ilköğrenim" ve "ortaöğrenim" düzeyindeki kadınlar "evlenmeyi", "yükseköğrenim" düzeyindeki kadınlar ise "doğum yapmayı" en yüksek oranda belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan kadınlardan çalışmak istemediklerini belirtenlerin oranı çalışmak istediğini belirtenlerin oranından yüksektir. Kadınların çalışmak isteme durumu yaş, öğrenim durumu ve sahip olunan çocuk sayısına göre incelendiğinde de durum benzerlik göstermekte olup tüm gruplarda çalışmak istemediklerini belirtenler en yüksek orandadır. Yaş ve çocuk sayısı arttıkça öğrenim düzeyi düştükçe istemediğini belirten kadınların oranı da artmaktadır.

Araştırma kapsamına giren ve çalışmak istediğini belirten kadınlar öncelikli olarak "memur", "sekreter" ve "konfeksiyon"cu olarak çalışmak istemektedirler. Çalışmak istediğini belirten kadınlar aile bütçesine katkı sağlamak", "emeklilik imkanı elde etmek", "kendisine ait paraya sahip olmak" için çalışmak istemektedir. Kadınların çalışmayı isteme nedenleri kadınların yaşı, öğrenim durumu ve sahip oldukları çocuk sayısı açısından incelendiğinde de durum benzerlik göstermektedir.

Kadınlar arasında çalışmak istemeyenler çoğunluktadır. Çalışmak istememe nedenleri olarak "yaşım uygun değil" ve "eşim, ailem, çocuklarım istemez" ve “ev işlerini aksatmamak” şeklinde sıralanmaktadır. Yaş, öğrenim düzeyi ve çocuk sayısı arttıkça "yaşının uygun

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

---

olmaması" nedeniyle çalışmak istemediğini belirten kadınların oranı artmakta, 2 çocuğa sahip olan kadınlar dışında "eşinin, ailesinin ve çocuklarının istememesi" nedeniyle çalışmak istemediğini belirtenlerin oranı azalmaktadır.

Araştırma sonuçlarının ülkemizde kadının işgücüne katılımında yasal açıdan herhangi bir ayırım olmamasına rağmen hala bu durumun rakamlara yansımadağı gerçeğinde payı olan gerekçelerden bazıları olarak ifade edilmesi mümkün olabilir. Ancak bunu aşabilmenin yolunun yasalardan çok toplumsal anlayış, davranış, değer ve düşünce biçimlerimizi gözden geçirmek, sorgulamak ve değiştirmek gerektiğini ortaya koyması açısından önemlidir. Özellikle kadınların çoğunluğunun çalışmayı istemediklerinin bulunmuş olması Türkiye'de gerek kız çocukları ve kadın eğitimi, gerekse kadın istihdamı konusunda yerel yönetimlerle, kamu ile ve bizzat STK'larca gerçekleştirilen ve halen yürütülmekte olan son derece ümit verici projeler söz konusu iken bu sonucun bulunmuş olması dikkat çekici bir durum olarak nitelendirilebilir. Çünkü bu çalışmaların hepsinin hedefi de kadın emeğinin niteliğini yükselterek kadının iş yaşamının içinde kayıtlı olarak varlık göstermesini sağlamaktır. Bir diğer önemli husus, Türkiye'de STK-Devlet ilişkisi dışında STK-Toplum ilişkisi olduğunun bir kez daha ortaya çıkmasıdır. Bu nedenle, STK'ların misyon ve vizyonlarının bilincinde olmaları ve bu doğrultuda projeler üretmeleri gerekmektedir. Ayrıca STK'ların giderek finansal kaynak arama peşinde olan, kapasite sorunları üzerinde odaklaşan ve örgütsel büyümeye daha fazla önem veren profesyonel bir yapıya girmeleriyle birlikte, üstlendikleri toplumsal sorunların/taleplerin kamusal tartışma alanını genişletme işlevini ikinci plana atmaları kendi aralarındaki ilişkilerde de dayanışmanın giderek azalmasına yol açmaktadır. STK'lar alanında iletişim ve işbirliği olanaklarının azlığı yapılan çalışmalarla ilgili raporlama eksiklikleri ciddi problemler doğurmaktadır. STK'ların etkinliğini belirleyen hususlardan birisi olan politika oluşturma sürecine katkı sağlayacak bilimsel çalışmalar hazırlamaları ve yapılan çalışmalardan yararlanmaları gerekmektedir. Bunların yanı sıra son dönemde gelişen kadının toplumsal cinsiyetine ilişkin görüş, eğilim ve politikaların da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Bener, Ö. (2009). Ev kadınlarının çalışma yaşamına katılım konusunda görüşlerinin STK'ların yürüttüğü kadın istihdamı faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

KAYNAKLAR

- Aall, Pamela R. (1996), “NGOs and Conflict Management”, Peaceworks 5, Responses to International Conflict Highlights From The Managing Chaos Conference, United States Institute of Peace.
- Anon. (1996) Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Rehberi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Anon. (2008). Kalkınmada Anahtar Verimlilik, Mart 20(231), 22
- Avrupa Yaşama ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı, Birinci Avrupa Yaşam Kalitesi Anketi: Türkiye’de Yaşam Kalitesi.
<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/33/tr/1/ef0733tr.pdf> . 8.05.2008.
- Başlar, K.(2005). Uluslararası Hukukta Hükümet Dışı Kuruluşlar, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, s. 24.
- Beşer, F. (2003). Kadının Çalışması ve Sosyal Güvenliği. Bilge Yayınları, İstanbul.
- Eryıl,B (1998). “Kadın İstihdamı Konusunda Sivil Toplum Örgütlerin Rolü”. 4. Ulusal Kadın Çalışmaları Toplantısı.Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Ege Kadın Araştırmaları Derneği, Bornova Can Ofset, İzmir.
- Hirst, Paul ve Grahame Thompson (1998). Küreselleşme Sorgulanıyor (Çeviri: Çağla Erdem ve Elif Yücel), İmge, Ankara.
- İlkkaracan, İ.(1998).”Kentli Kadınlar ve Çalışma yaşamı”.74. Yılda Kadınlar ve Erkekler. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Keyman, E. F. Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum.
<http://www.stgm.org/docs/1123446441Avrupadaveturkiyedesiviltoplum.doc>, 14.06.2008
- Kocacık, F; Gökkaya Veda, B. (2005). “türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları”. C.U. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, (6):1, 200.
- KSGM (2004) İstatistiklerle Kadının Durumu. Can Ofset, Ankara.
- Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri. <http://nkg.tuik.gov.tr/goster.asp?aile=2>, 6.07.2008
- Otto D., “Nongovernmental Organizations in the United Nations System: The Emerging Role of International Civil Society”, *Human Rights Quarterly*, Vol. 18, 1996, p.110,
<http://deltur.cec.eu.int/sivil.rtf>, 28.12.2001.
- Sarıeroğlu, J. (2007). “Çalışma Hayatı ve Kadın” . Çelik-İş Sendikası Aylık Yayın Organı, 1:(21). 31-36.
- Sivil Toplum kuruluşları eğitim ve Araştırma Birimi, Avrupa Birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi. <http://ces.bilgi.edu.tr/digerarastirma.asp?id=5>, 5.06.2008
- Stratejik Plan 2008-2012. <http://www.ksgm.gov.tr/Pdf/sp.pdf>, 14.06.2008
- Sümbüloğlu, K., Sümbüloğlu, V. (1994). Biyoistatistik. Ankara: Özdemir Basım yayım Dağıtım A. Ş.
- .T.C.İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı. http://www.dernekler.gov.tr/_Dernekler/Web/Gozlem2.aspx?sayfaNo=368, 10.05.2008
- Yıldırım, İ. (2004). Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim, Ankara, Seçkin Kitabevi, s. 53.